

Factors influencing the state of health of student youth are considered. The importance of mental and social components and their impact on students' physical health is stated.

It is concluded that the concept of lifestyle should be defined as a way of human life. It is analyzed that health is more dependent on lifestyle. It is he who «has a personalized character and is determined by historical and national traditions, education received and personal inclinations». There are economic (standard of living), sociological (quality of life), socio-psychological (lifestyle) and socio-economic (way of life) components of the category «lifestyle». The article focuses on the fact that health is more dependent on lifestyle. It is summarized that lifestyle control should be carried out by the state, society (society), and the person himself. Control by the person himself is possible only if the educational process is organized. Only through education in individual health issues is a person able to endow himself with a certain ability to control his own life, takes personal responsibility for his actions, decisions, and their consequences.

Key words: health culture, healthy lifestyle, value of life, students, free educational institutions, preschool education institution, health care activities, educator of preschool children.

УДК 378.018.8:364.4-051]:37.041

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.77.28>

Левченко Н. В.

ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ З МОЛОДДЮ (З ДОСВІДУ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ)

У статті розкрито особливості неформальної освіти, її зв'язок із формальною освітою; представлено різні визначення поняття «неформальна освіта»; проаналізовано наукові джерела дослідників, які займалися проблематикою неформальної освіти, основні форми неформальної освіти, які відомі в Україні. Мета статті – здійснити теоретичний аналіз наукової проблеми та виокремити особливості впровадження неформальної освіти у процес підготовки соціальних працівників до роботи з молоддю. У дослідженні використано методи аналізу, порівняння та узагальнення джерел із досліджуваної проблеми.

Підготовкою соціальних працівників в Україні займаються 69 закладів вищої освіти на різних рівнях вищої освіти (початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий)). Зміст підготовки соціальних працівників у формальній освіті реалізується відповідно до нормативних документів, на державному рівні – Стандартів вищої освіти, на регіональному та місцевому рівнях – освітніх програм, навчальних планів, робочих навчальних планів, навчальних програм освітніх компонентів, робочих програм навчальних дисциплін, силабусів і т. д.

Найбільш поширеними формами та видами неформальної освіти, саме в підготовці фахівців до роботи з молоддю, є конференції, програми, курси, стажування та ін. До освітнього процесу залучаються прогресивні професіонали, фахівці різних сфер – ментори, які мають практичний досвід.

Кожен вид освіти із власним змістом, формами, методами, засобами сприяє особистісному та професійному розвитку молоді, доказом чого є заклади вищої освіти, програми державного значення «Молодіжний працівник», «Державотворець» та ін.

Ключові слова: підготовка молодіжних працівників, робота з молоддю, молодь, неформальна освіта, форми роботи з молоддю.

Молодь є активним суб'єктом соціального відтворення, основним інноваційним потенціалом суспільства та істотним гарантом його розвитку. Саме молоде покоління виступає важливою умовою подальших соціально-економічних змін. Одним з ефективних засобів успішного вирішення проблем із молоддю є соціальна робота з такою категорією населення. Цей вид соціальної роботи впливає на характер життєзабезпечення молоді та, зрештою, визначає її якісні характеристики. У зв'язку з цим соціальні гарантії і підтримка молоді в Україні мають стати одними з пріоритетів держави, а надання якісної освіти – головною метою закладів та організацій, які її надають.

На нашу думку, це можна здійснювати на міжнародному, державному, регіональному та місцевих рівнях. Основними інструментами для досягнення такої мети є формальна, неформальна та інформальна освіта.

У процесі організації професійної підготовки соціального працівника до роботи з молоддю необхідно акцентувати на формуванні високого рівня професійної культури, розвитку потреб в постійному професійному самовдосконаленні, що виступає гарантом успішності та ефективності діяльності в умовах сучасного освітнього середовища.

В Україні основні аспекти молодіжної політики, підготовки фахівців до роботи з молоддю регламентують нормативні акти, а зокрема: проект Закону України «Про молодь» (2015), Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (1993 р., зі змінами), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки» (2016), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Програма «Молодіжний працівник» (2014), Програма

особистісного та професійного розвитку молоді «Державотворець» (2018), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі» (2017), проект положення «Про підготовку молодіжних працівників» (2017) та ін.

Сучасний стан соціально-педагогічної роботи в Україні характеризує різноманіття професійних ролей фахівців соціальної галузі в різних сферах їхньої діяльності. В українській системі освіти розглядають формальну, неформальну, інформальну освіту, кожна з яких відіграє важливу роль у підготовці майбутніх соціальних працівників до роботи з молоддю.

У ст. 8 «Види освіти» Закону України «Про освіту» (2017) визначено, що «формальна освіта – це освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою. Неформальна освіта – це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій. Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям» [3].

У нормативному документі зазначено, що результати навчання, здобуті шляхом неформальної або інформальної освіти, визначаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством, отже, всі три види освіти взаємопов'язані.

Аспекти професійної підготовки майбутніх працівників соціальної сфери розглянуто в дослідженні Л. Мішик, де розкрито теоретико-методичні основи підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, а в роботі Р. Вайноли – особливості особистісного розвитку майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки. Вітчизняні науковці дослідили такі важливі питання, як особливості роботи з громадськими та молодіжними організаціями (О. Гудима, І. Мигович). Дослідники В. Бех, М. Лукашевич, І. Пінчук вивчали зв'язок між соціальною роботою та громадським суспільством, акцентуючи на ролі останньої в становленні суспільства та соціальної держави.

Концепції змісту, організаційних форм і технологій навчання в закладах вищої освіти досліджували С. Архангельський, В. Беспалько, А. Вербицький, С. Харченко, провідні ідеї, положення наукових досліджень, присвячених історії становлення та розвитку дитячого та молодіжного руху на території України – І. Андрухів, В. Головенько, Б. Савчук та ін., теорію та методику організації діяльності сучасних громадських дитячих та молодіжних об'єднань – Л. Алієва, А. Волохов, Р. Литвак, Ю. Поліщук, І. Фрішман та ін.

Теоретико-методологічні засади соціальної роботи розробляють вітчизняні вчені В. Буяшенко, О. Карагодіна, О. Кравченко, Н. Коляда, В. Лютий, В. Полтавець, Т. Семигіна, Т. Сила, Г. Слозанська, Л. Тюття, С. Шандрук, Т. Шаповалова, А. Ярошенко та ін.

Отже, у багатьох працях дослідників розкрито важливі аспекти професійної підготовки працівника соціальної сфери загалом і соціального працівника зокрема, проте дослідження теоретичних основ підготовки соціальних працівників до роботи з молоддю в аспекті неформальної освіти не проводилися.

Проблеми розвитку різноманітних видів неформальної освіти в Україні та за кордоном стали об'єктом вивчення українських науковців, а саме: основи формальної професійної освіти – Н. Василенко, Н. Ничкало, неформальна освіта дорослих як проблема теорії і практики освітньої діяльності, освіта дорослих та її неформальні форми в зарубіжжі, розвиток неформальної освіти як складника освіти впродовж життя – О. Василенко, В. Давидова, А. Гончарук, Л. Лук'янова, закордонний досвід розвитку неформальної освіти – Н. Горук, М. Лещенко, В. Давидова, А. Гончарук, О. Огієнко, В. Стижалковська, теоретичний і практичний аспекти організації неформальної освіти в Україні – Н. Павлик, Н. Терьохіна, Т. Ткач, зв'язок інформальної та неформальної форм освіти – П. Ходкінс, Дж. Малком, підвищення кваліфікації як форма неформальної освіти – О. Макареня.

Підготовка соціальних працівників до роботи з молоддю в аспекті неформальної освіти ще не була предметом окремого дослідження, тому скринінг наукових джерел свідчить, що реалізація неформальної освіти як у закладах вищої освіти, так і поза їх межами є невід'ємною складовою частиною сучасної освіти в Україні.

Мета статті – здійснити теоретичний аналіз наукової проблеми та виокремити особливості впровадження неформальної освіти в процес підготовки соціальних працівників до роботи з молоддю.

У дослідженні використано такі методи, як аналіз, порівняння та узагальнення наукових джерел із досліджуваної проблеми.

Інформаційне джерело osvita.ua [9] зазначає, що підготовкою соціальних працівників у формальній освіті в Україні займаються 69 закладів вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» на різних рівнях вищої освіти (початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти, перший (бакалаврський), другий (магістерський), третій (освітньо-науковий)).

Це заклади державної та приватної форм власності, з яких надають освітні послуги за освітньо-науковим ступенем «доктор філософії» 9, «магістр» – 42, «бакалавр» – 50, «молодший бакалавр» – 5. Надають

освітні послуги за схемами: «молодший бакалавр – бакалавр – магістр» – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»; «молодший бакалавр – бакалавр – магістр – доктор філософії» – Київський університет імені Бориса Грінченка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; «бакалавр – магістр – доктор філософії» – Херсонський державний університет, Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, Національний університет «Львівська політехніка», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Донбаський державний педагогічний університет, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Академія праці, соціальних відносин і туризму. Інші 60 закладів вищої освіти здійснюють підготовку здобувачів за спеціальністю 231 «Соціальна робота» за освітніми ступенями «бакалавр» та «магістр» або «бакалавр»/«магістр».

У закладах вищої освіти підготовка здійснюється відповідно до Стандартів вищої освіти за освітніми ступенями «бакалавр» та «магістр» (накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» № 557 від 24.04.2019 р. та «Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти» № 556 від 24.04.2019 р.), на основі яких розроблено освітні програми. Для освітніх ступенів «молодший бакалавр» та «доктор філософії» стандарти ще не затверджені, хоча проект Стандарту вищої освіти для третього освітньо-наукового рівня розроблено й подано для громадського обговорення.

Зміст підготовки соціальних працівників у формальній освіті реалізується відповідно до нормативних документів, на державному рівні – Стандартів вищої освіти, на регіональному та місцевому рівнях – освітніх програм, навчальних планів, робочих навчальних планів, навчальних програм освітніх компонентів, робочих програм навчальних дисциплін, силабусів і т. д.

Скринінг наукової літератури показав, що неформальна освіта має важливе значення для професійного розвитку майбутніх соціальних працівників.

Проаналізувавши наукову літературу, виокремимо визначення неформальної освіти.

В. Онушкін, Є. Огарьов вважають, що неформальна освіта це «освіта, після завершенню якої не передбачається отримання дипломів...», однак Є. Огарьов доповнює визначення тим, що це «складник освітнього компонента; програми, курси, по закінченню яких не виникає жодних правових наслідків<...>; освіта, яка зорієнтована на поповнення знань і умінь у галузі аматорських знань, розваг із метою розширити культурний кругозір і набути знань і умінь, необхідних у побуті, у сфері міжособистісного спілкування» [8, с. 95–96].

А. Гончарук вважає, що неформальна освіта – це «організована, структурована та цілеспрямована навчальна діяльність за межами закладів формальної освіти, спрямована на задоволення найрізноманітніших освітніх потреб різних, зокрема і вікових (від раннього дитячого й аж до похилого віку), груп населення, що, проте, не надає легалізованого диплома» [2, с. 31–36]. Схожу думку висловлює і О. Лазаренко: «Навчальний процес, який переважно відбувається за межами закладу освіти, на робочому місці, у приміщеннях провайдерів такої освіти, який не привводить до присвоєння певної кваліфікації, але має визначені часові обмеження та є структурованою щодо використання ресурсів» [4, с. 255–265].

Н. Павлик сформувала власне визначення неформальної освіти як процесу «додаткового цілеспрямованого діалогічного навчання, виховання й розвитку молоді, організованого поза межами змісту, форм і методів освітніх установ та державних інституцій» [11, с. 264].

На нашу думку, неформальна освіта – це освіта, що базується на принципах добровільності, активності, співучасті, самоорганізованості і яку можна здобувати на державному, регіональному та місцевому рівнях за різними формами підготовки (програми, курси, тренінги, громадська освіта, онлайн-освіта, стажування і т. д.) без присудження освітніх кваліфікацій, але з документом, який підтверджує її здобуття.

На державному рівні найбільш поширеними формами та видами неформальної освіти, саме у підготовці фахівців до роботи з молоддю, є конференції, програми, курси, стажування та ін.

У 2014 р. з метою поширення та актуалізації молодіжної роботи в Україні розпочалася реалізація програми «Молодіжний працівник» за підтримки «Програми розвитку ООН України» та у співпраці з Міністерством молоді та спорту України, Державним інститутом сімейної та молодіжної політики та Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), яка базується на принципах неформальної освіти. Програма «Молодіжний працівник» є частиною «Реанімаційного пакету реформ молодіжної політики в Україні» та одним із пріоритетів Державної цільової програми «Молодь України 2016–2020», на реалізацію якою передбачені кошти в державних та місцевих бюджетах [6].

Упровадження програми «Молодіжний працівник» в Україні – це унікальна змога підвищити професійний рівень представників державних службовців та громадських об'єднань, які працюють із молоддю, що сприятиме збільшенню кількості молоді, яка бере участь у формуванні молодіжної політики та посилить на загальнодержавному рівні взаємодію державних і молодіжних громадських інституцій у соціальному становленні молоді [6].

Згідно з програмою в Україні вперше виокремлено професійну групу фахівців, які працюють із молоддю, а молодіжну роботу визнали на державному рівні окремим напрямом професійної підготовки таких фахівців.

Для участі в програмі потрібно мати досвід та бажання працювати з молоддю [6].

Програма спрямована на лідерів та активістів громадських та благодійних організацій, які працюють із молоддю, державних службовців, відповідальних за реалізацію молодіжної політики на місцевому та регіональному рівнях, працівників інших організацій, залучених до роботи з молоддю, незалежно від форми власності. Мета програми – підвищення кваліфікації молодіжних лідерів та фахівців молодіжної галузі в умовах децентралізації задля підвищення ефективності розробки та реалізації обґрунтованої молодіжної політики на локальному та регіональному рівнях.

Основними завданнями програми «Молодіжний працівник» є підвищення теоретичних знань та практичних навичок молодіжних лідерів і фахівців молодіжної галузі, формування бази даних фахівців молодіжної сфери та кращих практик реалізації молодіжної політики на локальному і регіональному рівнях, надання консультацій із питань формування місцевої молодіжної політики та ін. [6].

Програмою передбачено 3 рівні тренінгів: базовий (перший рівень), спеціалізований (другий рівень), тренінг для тренерів (третій рівень).

Проведення певного виду тренінгу відбувається відповідно до навчальної програми. Кожен тренінг має мету, завдання, навчальну програму, навчальні модулі.

Базовий тренінг проходить упродовж трьох днів, включає три навчальні модулі (24 навчальні години). Перший модуль: «Молодіжна політика і молодіжна робота. Ключові теми: Хто така молодь? Що таке молодіжна політика? Дорожня карта реформування молодіжної політики в Україні. Участь молоді. Міжсекторний підхід. Молодіжна робота і молодіжна політика. Європейський підхід до молодіжної політики». Другий модуль: «Громада і молодіжна робота в громаді. Ключові теми: Громада. Активізація громади. Молодіжна робота в громаді. Міжсекторний підхід. Участь молоді». Третій модуль: «Компетенції молодіжного працівника. Ключові теми: Молодіжний працівник. Компетентнісний підхід. Компетенції молодіжного працівника. Портфоліо молодіжної роботи Ради Європи».

Мета базового тренінгу – сформувати в учасників основні теоретичні знання та практичні навички для реалізації регіональної молодіжної політики. До завдань тренінгу входять забезпечення учасників необхідним базовим рівнем для реалізації успішної молодіжної політики, налагодження діалогу між різними учасниками молодіжної політики, надання учасникам змоги створити власну ідентичність як молодіжного працівника.

Напрями діяльності молодіжного працівника: реалізація державної молодіжної політики на регіональному та місцевому рівнях, забезпечення і розвиток взаємозв'язку державних органів регіонального і місцевого рівнів під час державної молодіжної політики, сприяння координації роботи молодіжних об'єднань, розробка та реалізація соціально значущих молодіжних проєктів та програм надання консультативної допомоги підліткам, молоді, молодій сім'ї (правової, соціальної, психологічної, профорієнтаційної, оздоровчої тощо), збір і аналіз інформації про становище молоді в регіоні.

Після завершення тренінгу учасники отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації [6].

У спеціалізованих тренінгах можуть взяти участь випускники базового тренінгу. Такі тренінги складаються з трьох модулів та домашнього завдання і розраховані на три дні. Тренінги мають свій тематичний курс, наприклад: «Громадянська освіта для молодіжних працівників», «Залучення та координація волонтерів», «Інклюзивність у молодіжних центрах» та ін.

Курс «Громадянська освіта для молодіжних працівників» спрямований на допомогу молоді стати і бути активними громадянами, розуміти права людини і власну ідентичність, цікавитися суспільними процесами, критично їх оцінювати, а також самим бути рушієм цих процесів. Курс «Залучення та координація волонтерів» розрахований на молодіжних працівників, які мають досвід волонтерської роботи, є учасниками волонтерських проєктів та прагнуть далі навчати волонтерів у своїх організаціях.

Курс «Інклюзивність у молодіжних центрах» надає практичні компетентності з упровадження інклюзивних підходів у молодіжних центрах, навчає враховувати інтереси і потреби всіх груп молоді, які можуть бути потенційними відвідувачами центру [6].

Навчання для молодіжних працівників, які мають досвід тренерської та молодіжної роботи і спроможні проводити навчання за програмою «Молодіжний працівник», – це тренінг для тренерів.

Програма передбачає також міжнародний рівень, а саме: кращі випускники програми «Молодіжний працівник» із різних регіонів України мають змогу взяти участь у програмі обміну з навчальним візитом до Європейського молодіжного центру м. Веймар (Німеччина). Метою такого досвіду є реалізація в Україні системи навчання державних службовців та лідерів інститутів громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на роботу з молоддю. Навчальною програмою передбачено тематичні блоки: активна участь молоді на місцевому рівні; пошук ресурсів та успішне переконання інших у тому, що ваша організація заслуговує підтримки; визначення поняття «молодіжний працівник» як професії [6].

На державному рівні з 2015 р. існує програма неформальної освіти для випускників шкіл, що будується на поєднанні елементів фізичного, емоційного та інтелектуального розвитку. Це «Українська академія лідерства», програма якої спрямована на молодь від 16 до 20 років, навчання триває 6 днів на тиждень впродовж 10 місяців.

В основу навчання закладено три елементи: фізичний, емоційний та інтелектуальний розвитку. Змістом навчальної програми є формування лідерських компетенцій, створених на прикладах найкращих світових освіт-

ніх моделей. Основні навички, які отримують здобувачі академії, – це самопізнання, аналіз суспільних викликів, роботи в команді, комунікації, щоб краще зрозуміти себе, країну і світ загалом. До освітнього процесу залучаються прогресивні професіонали, фахівці різних сфер – ментори, які мають практичний досвід [10].

Програма «Української академії лідерства» спрямована на молодь, оскільки допомагає їй розкрити лідерські якості, знайти своє призначення, пізнати свою країну і світ загалом, а для школярів – оцінити себе та вибрати свою майбутню професію.

Гарним прикладом розвитку неформальної освіти на державному рівні за ініціативи Міністерства молоді та спорту України та «Української академії лідерства» є також програма особистісного та професійного розвитку молоді «Державотворець». Така програма діє з 2018 р., її мета – створити в Україні систему особистісного та професійного розвитку молоді віком від 18 до 25 років, розвитку відповідального лідерства та підвищення рівня громадянської активності молоді. До такої програми у 2020 р. залучено 8 областей України (Чернівецька, Тернопільська, Сумська, Харківська, Львівська, Черкаська (м. Умань), Рівненська, Кіровоградська), вона спрямована на студентську молодь, в якій є мотивація; бажання втілювати проекти для своєї громади, брати участь у навчальних програмах і стажуваннях, громадській діяльності, соціальних та волонтерських проєктах та ін.

Завдання програми «Державотворець»: сприяти особистісному, професійному та суспільному розвитку молоді; підвищувати рівень обізнаності молоді про діяльність державного, приватного та громадського секторів; сприяти розвитку лідерських навичок учасників програми, залученню молоді до проходження стажування та вступу на державну службу, службу в органах місцевого самоврядування; надати українській молоді інформацію про механізми протидії корупції та ознайомити з антикорупційними інструментами в Україні; сприяти вихованню в українській молоді цінностей доброчесності та прозорості. Програма складається з трьох компонентів: освітнього (лекції, тренінги, семінари); практичного (ознайомчі візити до органів місцевого самоврядування, ЗМІ, приватних компаній та громадських об'єднань, створення проєктних команд, написання та пітчінг проєктів перед журі); формаційного (рефлексії, командотворення, менторство).

Отже, програми державного рівня «Молодіжний працівник», «Українська академія лідерства», «Державотворець» є яскравими прикладами популяризації неформальної освіти. Формальна і неформальна освіти відіграють важливу роль у розвитку молоді. На нашу думку, ці два види освіти мають функціонувати у взаємодії, доповнюючи одна одну, допомагати формувати сучасні компетентності у фахівців, які працюють із молоддю.

Висновки. Отже, підготовку соціальних працівників до роботи з молоддю в Україні можна здійснювати як у закладах вищої освіти, так за їх межами, використовуючи формальну та неформальну освіти. На місцевому рівні в закладах вищої освіти формальну освіту надають відповідно до стандартів вищої освіти, освітніх програм, навчальних планів та іншого навчально-методичного забезпечення, використовують різні форми неформальної освіти – тренінги, семінари, табори, секції, конференції, читання та ін. На загальнодержавному рівні до неформальної освіти можна зарахувати такі відомі програми, як «Молодіжний працівник», «Державотворець» та ін. На нашу думку, кожна освіта має спільну мету – сприяти особистісному, професійному розвитку молоді шляхом набуття нею відповідних компетентностей; підвищувати рівень їх обізнаності та сприяти їхньому вихованню. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є особливості практичної підготовки майбутніх соціальних працівників до молодіжної роботи.

Використана література:

1. Василенко Н. Г. Стан і проблеми запровадження системи визнання результатів неформального професійного навчання в Україні. *Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності*. Київ : ІПК ДСЗУ, 2014. С. 130–138.
2. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС. *Педагогічні науки*. 2012. № 54. С. 31–36
3. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 20.10.2020)
4. Лазаренко О. Філософія освіти дорослих у контексті практичної парадигми пожиттєвого навчання : європейський приклад для України. *Філософія освіти*. 2011. № 1-2 (10). С. 255–265
5. Лук'янова Л. Б. Концептуальні засади формування законодавства у галузі освіти дорослих. *Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення в умовах соціально-економічної нестабільності*. Київ : ІПК ДСЗУ, 2014. С. 52–59.
6. Навчальна програма «Молодіжний працівник». URL: <https://youth-worker.org.ua/about/> (дата звернення 20.10.2020)
7. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта як світова тенденція. *Професійна освіта в зарубіжних країнах: порівняльний аналіз*. Черкаси : ВІБІР, 2000. 322 с.
8. Онушкин В. Г., Огарев Е. И. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии. Санкт-Петербург, Воронеж : РАО ИОВ. 1995. 232 с.
9. Вища освіта в Україні. URL: <https://osvita.ua/vnz/> (дата звернення 20.10.2020)
10. Офіційний сайт Української академії лідерства. URL: <https://ual.ua/> (дата звернення 20.09.2020)
11. Павлик Н. П. Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 350 с.
12. Терьохіна Н. О. Особливості розвитку неформальної освіти в Україні. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. С. 79–87.
13. Ткач Т. В. Розвиток особистості засобами неформальної освіти. URL: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2008_15/sb15_72.pdf (дата звернення 20.10.2020)

References:

1. Vasylenko N. H. (2014) Stan i problemy zaprovadzhennia systemy vyznannia rezultativ neformalnoho profesiinoho navchannia v Ukraini. Aktualni problemy profesiinoi oriantatsii ta profesiinoho navchannia naseleennia v umovakh sotsialno-ekonomichnoi nestabilnosti. [Status and problems of introduction of the system of recognition of the results of non-formal vocational training in Ukraine.]. K. : IPK DSZU, S. 130–138 [in Ukrainian].
2. Honcharuk A. (2012) Neformalna osvita doroslykh u krainakh YeS. Pedahohichni nauky. [Non-formal adult education in EU countries]. № 54. S. 31–36 [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» (2017). [Law of Ukraine «On Education»] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (data zvernennia 20.10.2020) [in Ukrainian].
4. Lazarenko O. (2011) Filosofiia osvity doroslykh u konteksti praktychnoi paradyhmy pozhyttievoho navchannia : yevropeiskyi pryklad dlia Ukrainy. Filosofiia osvity. [Conceptual bases of formation of the legislation in the field of adult education]. № 1-2 (10). S. 255–265 [in Ukrainian].
5. Lukianova L. B. (2014) Kontseptualni zasady formuvannia zakonodavstva u haluzi osvity doroslykh. Aktualni problemy profesiinoi oriantatsii ta profesiinoho navchannia naseleennia v umovakh sotsialno-ekonomichnoi nestabilnosti. [Conceptual bases of formation of the legislation in the field of adult education] K.: IPK DSZU. S. 52–59 [in Ukrainian].
6. Navchalna prohrama «Molodizhnyi pratsivnyk» [Training program «Youth Worker»] URL: <https://youth-worker.org.ua/about/> (data zvernennia 20.10.2020) [in Ukrainian].
7. Nychkalo N. H. (2000) Neperervna profesiina osvita yak svitova tendentsiia. Profesiina osvita v zarubizhnykh krainakh: porivnialnyi analiz. [Continuing professional education as a global trend] Cherkasy: VYBIR, 2000. 322 s. [in Ukrainian].
8. Onushkin V. G., Ogarev E. I. (1995) Obrazovanie vzroslykh: mezhdistsiplinarnyyi slovar terminologii. [Adult Education: An Interdisciplinary Dictionary of Terminology] SPb., Voronezh: RAO IOV.. 232 s. [in Russian].
9. Vyshecha osvita v Ukraini. [Higher education in Ukraine] URL: <https://osvita.ua/vnz/> (data zvernennia 20.10.2020) [in Ukrainian].
10. Ofitsiinyi sait Ukrainskoji akademii liderstva [Official site of the Ukrainian Academy of Leadership]. URL: <https://ual.ua/> (data zvernennia 20.09.2020) [in Ukrainian].
11. Pavlyk N. P. (2018) Teoriia i praktyka orhanizatsii neformalnoi osvity maibutnikh sotsialnykh pedahohiv : monohrafiia. [Theory and practice of non-formal education of future social educators] Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 350 s. [in Ukrainian].
12. Terokhina N. O. (2013) Osoblyvosti rozvytku neformalnoi osvity v Ukraini. Pedahohichni nauky : teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. [Features of the development of non-formal education in Ukraine.] Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka, S. 79–87. [in Ukrainian].
13. Tkach T. V. Rozvytok osobystosti zasobamy neformalnoi osvity. [Personality development through non-formal education.] URL: http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2008_15/sb15_72.pdf. (data zvernennia 20.10.2020) [in Ukrainian].

Levchenko N. V. Training of social workers to work with youth (from the experience of non-formal education)

The article reveals the features of non-formal education, its connection with formal education; various definitions of the concept of «non-formal education» are presented; This article analyzes scientific sources of researchers who have dealt with the issue of non-formal education, the main forms of non-formal education, which are known in Ukraine. The purpose of the article is to carry out a theoretical analysis of the scientific problem and highlight the features of the introduction of non-formal education into the process of preparing social workers to work with young people. In this research used methods of analysis, comparison and generalization of sources from the researched problem.

In the organization process of the professional training of a youth social worker, it is necessary to focus on establishing a high level of professional culture, emergence of a need for a continuous professional self-improvement, which guarantees success and efficiency in the modern educational environment.

69 higher education institutions at different levels of higher education are engaged in the training of social workers in Ukraine (initial level (short cycle) of higher education, first (bachelor's), second (master's), third (educational-scientific)). The content of training of social workers in formal education is implemented in accordance with regulations, at the state level – Higher Education Standards, at the regional and local levels – educational programs, curricula, working curricula, curricula of educational components, working programs of disciplines, syllabi, etc.

The most common forms and types of non-formal education, namely in the training of youth work specialists, are conferences, programs, courses, internships, etc. The educational process involves progressive professionals, specialists in various fields – mentors with practical experience.

Each type of education with its own content, forms, methods, means contributes to the personal and professional development of young people, as evidenced by higher education institutions, programs of state importance «Youth Worker» «Statesman» and others.

Key words: *training of youth workers, work with youth, youth, non-formal education, forms of work with youth.*